

Rákosi Jenő.

1917 december 31-én még mint az Otthon szónoka, ujságírók tömegétől környezetben, kívántam neki boldog új esztendőt. Akkor, a wilsoni láz optimizmusának dagályában talán az első irredenta kétségbeesés és fogadalmas dacz nyilatkozatait váltottuk... A népek önrendelkezése ellen tiltakoztunk abban a sejtett értelemben, hogy áldoztatvá váljék ezeréves létünk és jogunk. Ugy éreztem, Rákosi Jenő mint az ország eleven szobra áll előttem s lehajolva hozzám, magához ölelvén, az Ország buzdit: igazad van!

1918 december 31-én magánosan, árnyékban surrantam be a Röck Szilárd-utcai ujságpalotába és elhagyottan, fázva találtam őket együtt: Rákosi Jenőt és a Munkát. És nem szónokoltunk egymásnak, fogtuk egymás kezét és boldog új esztendőről sem volt többé szó. A magyar hit prófétájából mintha a magyar sors látnoka vált volna. — Bucsuzunk — mondotta a szónak minden értelmében. — Hogy sohasem láthatjuk többé egymást, mert jön a halál és elvált, hogy tovább élünk, de nincs miért egymás szemébe néznünk, mert körülöttünk meghal minden, a miért élni érdemes volt. Hogy rab országban feldult olttárok között bujkálva lopva visszarakni egy-egy meggyalázva lebontott templomkövet, nem élet többé. Ott álltunk a hosszú évtizedek munkájától kopott szobában, szárnyaló gondolatok és hevületek kihűlt tanyáján s éreztük, kint hogyan bomlik szét a világunk, üvöltve mint marczangolja saját husát a fölszabadult eszménytelenség s éreztük fagyasztó közeledését minden multakat és minden magyar jövődöt szétromboló vörös Nihilnek.

S láttam benne ismét roskadozó szobrát az Országnek és körülöttünk nem tolongott senki. Októberi didergésben ismét kiemelkedik Rákosi Jenő peturbáni feje s előtte meghajolnak a többiek. Ötven esztendő munkáját, ragyogását, soha el nem ismert érdemeit ünneplik benne. Egy ország bókól most annak, a kit nem követ... Nem látom már benne az Ország szobrát, sem a prófétáját, sem a látnokát. Az ország más utat, más prófétát választott és Rákosi Jenőben csak a mult ragyogását ünnepli s az ideálokat, melyeket nem tud megtagadni és nem akar elismerni.

Messze sarokból nézem meg nem görnyedt alakját s magyarosan határozott vonalú arcát. S nem gyűrhetem le az ide nem illő szubjektivitást, — nem ismerem el, hogy a munka, melyet ő végzett a magasban és én a közép-szerben, már meg volna haladva, már a mult bünei vagy relikviái volnának. Más készült-séggel, más temperamentummal, más észjárással, a mióta az ujságíró művészet rendeltetésének tudatára ébredtem, ugyanazt a lángoló és hívő magyar ideált imádtam és szolgáltam s mivel ő is elismerte, tudtam, hogy az utjáról le nem tértem. Én, — ez nem jelenti azt a magános szürkülő embert, a ki most e lap fölé hajol. Én, — a százaknak és ezreknek megszemélyesítése, a kikre Rákosi Jenő az ő idealizmusával, ékesszólásával, harczián kopogó stílusával hatott és megtöltötte még az idegen tömlőket is a magyar gondolat és érzés tüzes borával. S ha körülünneplik őt, magamat sem tarthatom értéktelenségnek, mert az ő nyomdokában haladok s a buldogg fanatizmusával ragaszkodom ahhoz, a mit ő hirdet, a minek ötven éven át hirdetését most egy ország a hódolatával jutalmaz.

Magyarok vagyunk, a kik magyar multon hevülünk, magyar elnyomottságban kitartunk és jövődő magyar nagyságban hiszünk. Magyarok vagyunk, a kik magyar nótán sirni tudunk s távoli életek érzésébe kapcsolódunk be. Magyarok vagyunk, a kik tiltakozva tiltakozunk, hogy minket érő muló méltánytalan-

ságok miatt mimagyar nemzetünket gáncsolják. Magyarok vagyunk, a kiket semmi szenvedés, semmi csábítás el nem tántoríthat magyarságunktól és semmi földi hatalom meg nem gátolhat abban, hogy a mit Rákosi Jenőtől hallunk, attól föl ne lobjon a vérünk, magasra ne emelkedjék lelkünk s ha kell, kövessük a hívő magyar szót, mint hajdan Rákóczi Ferenczet követték azok a magyarok, a kik tótok voltak.

Én, — ez személyesítse a Rákosi Jenő mesterségének művelőit, a kik most immár egyetemben, megtisztulva ismét rászegzik szemüket ősz vezérükre és fogadalmat tettek az ujságíró mesterségben az egyetlen lehetséges gondolatnak, a magyar gondolatnak ápolására. A napszamosok sorában, a napszamosok körében, elvegyülve az általános zsolozsmában, hódolok Rákosi Jenőnek, vallván vele együtt a magyar Hiszekegy-et.

Kóbor Tamás.

A nemzet ünnepli Rákosi Jenőt.

(A kormányzó levele. — Az ország hódolása. — Megkapó nemzeti ünnep az Otthon falai között. — Apponyi nagy beszéde. — Nagy alapítványok Rákosi nevére.)

— Ha mi öreg emberek nem csüggedünk, vajjon ki az, a ki csüggedni mer? — kérdezte elragadó ünnepi beszédében Apponyi Albert gróf ma délután. És valóban, az ünnepi óra, melyben a magyar jelen egyik nagy fia elé járult a nemzet minden rétege hódolásra, olyan fölemelő és csodálatos volt, hogy az alélt szíveket is reménykedő dobbanásra készítette. A nemzet, mely balsorsában is így tudja kifejezni ragaszkodását régi ideáljaihoz, midőn e régi nemzeti ideálok egy nagy képviselőjét ily forró és nemes gesztusokban ünnepli, az a nemzet nem vesztett semmit életerejéből, életre való jogából és abból a reménységéből, melylyel homályos jövője elé siet. A mai ünnep több volt, mint egy nagy ember megtisztelése. A mai nap egy nagy nemzet, egy élni akaró nemzet szivdobbanása volt, egy hatalmas nemzeti akarát ünnepelte ma délután a maga életerejét és meg-raboltatásában is teljes kulturáját.

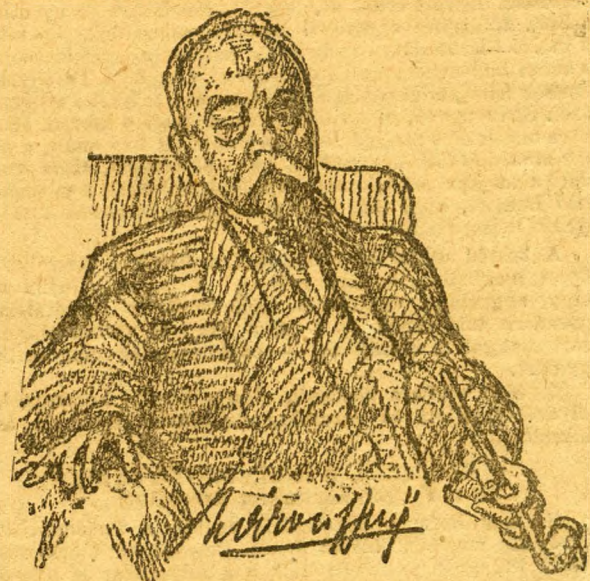
A csendes Esterházy-utczában nemzeti színeink virulnak egy kapu fölött. Ezek az üde ragyogású színek, e lelket éltető színek fogadják az érkezőt az országos ünnep színhelyén, az Otthon-Körben. A végesvégi drapériákkal, virággal, zászlóval és biborszönyeggel ékesített csarnok és lépcsőn a főváros díszbeöltözött hajdúi állnak dölözve sorban. A díszterem bejáratánál két hajdu a székesfőváros czimeres zászlóit emeli magasra.

A terem piros-fehér-zöld színű selyemmel, üde virággal és biborral ékes ablakain át finoman szűrődik az őszi délután ragyogása. A széksorokban a magyar közélet legjobbjai ülnek díszes gyülekezetben, hogy szinte megszédül a szemünk, ha végigtekintünk ezen a gyönyörű sokaságon, melyhez hasonló hosszú évek óta nem láttunk egy helyen. Ott van két volt honvédelmi miniszterünk, *Hazai* Samu báró vezérezeres és *Szurmay* Sándor báró gyalogsági tábornok, *Wlassics* Gyula báró, a közigazgatási bíróság elnöke, *Törty* Gusztáv, a Curia elnöke, *Rubinek* Gyula kereskedelmi miniszter, *Nemes* Antal püspök, *Raffay* Sándor evangélikus, *Petri* Elek ev. ref. püspök, *Fischer* és *Hevesi* főrabbi, *Buday* Barna, *Giesswein* Sándor, *Bárczy* István, *Sipőcz* Jenő polgármester, *Lukács* György volt kultuszminiszter, *Hosvay* és *Neményi* volt kultuszálamtitkárok, *Hegedüs* Loránt, *Köhner* Adolf báró, *Ballagi* Aladár, *Czakó* Adolf, *Voinovich* Géza, *Györgyi* Kálmán, *Gál* Sándor, *Sándor* Pál, *Concha* Győző, *Földes* Béla, *Ferenczy* Zoltán, *Beöthy* Zsolt, *Jekelfalussy* Zoltán volt flumei kormányzó, *Fürstenberg-Stammheim* Egon gróf német főkonzul, *Nádossy* Imre főkapitány, *Chorin* Ferencz, *Hubay* Jenő, *Szendy* Árpád, *Rippl-Rónai* József, *Rákosi* Szió, *Csillag* Teréz, *Pálmay* Ilka, *Mihályfi* Károly, *Szemere* Árpád, *Beöthy* László, *Bárdos* Arthur, *Hevesi* Sándor és még igen-igen sokan azok közül, a kiknek a neve dísz jelent ebben a hazában.

Perczekig ünneplik József kir. herceget, Apponyit és Rákosit.

Mennydörgő éljenzés és taps hangzik a folyosóról a terembe, mikor ettől az ünnepi muzsikától kísérve megjelenik a terem ajtajában Apponyi Albert gróf, a kit az egész közönség felállással üdvözöl. A nemzet e legnagyobb fia után érkezik Rákosi Jenő kíséretében József kir. hercege. Mindenki feláll helyéről s percze-

kig tapsolja a magyar királyi herceget és a jubiláns Rákosi Jenő helyet foglal a baldachin alatt. Előtte az asztalon az Otthon-Kör ajándéka: tömör márványba foglalt masszív bronzplakett, *Beck* Ö. Fülöp műve. A jubiláns körül ülnek: *Apponyi* Albert gróf, *Berzevicz* Albert, az Akadémia elnöke, *Beöthy* Zsolt, *Hercegy* Ferencz, *Szász* Károly, *Pekár* Gyula államtitkár, a kor many képviselője és azok, a kik Rákosi szívéhez ol-

Gyenes Gitta rajza.

közül állnak, magyar ujságírók: *Hoitsy* Pál, *Márku* Miksa, *Bonitz* Ferencz és *Szomaházy* István.

A *Budai Dalárda* éneke vezeti be az ünnepet. Hoitsy ünnepli először Rákosit, benne az apostoli prófétát és papot. Utána *Pekár* Gyula dr. kultuszállamtitkár a kormány nevében köszönti a jubiláns és azt mondja, hogy az anyagi országot kirabolhatták, de szellemi államkincsünk érintetlen. Azt mondja az államtitkár, hogy ez az ország, a mely ma ninesen ünneplő kedvében, a magyar halhatatlanságot hirdeti. *Rákosi Jenőben* s voltaképp a maga géniuszát, a maga koporsóból is kitörő halhatatlanságot ünnepli.

Pekár éljenzéssel fogadott beszéde után *Sipőcz* Jenő dr. polgármester köszöntötte Rákosit a főváros nevében s hangsúlyozta, hogy az a törzs, melynek ilyen hájtása van, nem veszhet el a nemzetek ordejében.

Apponyi nagy ünnepli beszéde.

A *Budai Dalárda* éneke után Apponyi Albert gróf emelkedett szólásra. Perczekig tartott, a mig Apponyi szóhoz juthatott. *Perczekig tartott az éljen és a zugd taps*, mely szinte magasba emelte szárnyain korunk legnagyobb élő magyarját. E pillanatban is érezhető volt az, hogy ebben az ünnepi órában nemcsak egy nagy fia előtt hódolt a nemzet, hanem ez a délután a nemzeti eszmének, a nemzeti szolidaritásnak volt felemagasztosult ünnepe.

— Méltóságos uram! — mondta Apponyi. — Tiszta telőnek nagy száma arra kért meg, hogy annak a sokféjű lénynek nevében, a melyet közönségnek nevezzük, üdvözöljem méltóságodat közpályájának e ne a neve etes évfordulóján. A közönség az, a melyet ma elsősorban kell szóhoz juttatni, mert ahhoz szót ön nap-nap után, hosszú évtizedeken át. A közönség volt az ön pártja, támogatója, eszméinek visszhangozója, néha bírálója is, de ma az egész közönség összefog, hogy ünnepeje önben egy hosszú és dicső irodalmi és hírlapírói pályá örökösű etikai, kulturális és nemzeti értékét. (Leles éljenzés.)

— Másokra bízom, hogy méltóságod irodalmi működését méltassák, resem elég gazdag téma a hírlapíró Magyar ország nagy ujságíró-nemzetiségének utolsó életben lévő tagja. *Dess-wffy* Aurél, *Kossuth* Lajos, *Kemény* Zsigmond, *Falk* Miksa, *Kaas* Ivor, *Bartha* Miklós, *Rákosi* Jenő: így állapítanam meg azok névsorát, a kikhez a magyar hírlapíródalom magasraemelésének érdeme és emléke fűződik. Sokan közülük harczban álltak egymással, de közös tradíciójuk, hogy eszmék képviselői voltak. Nem eszmét kerestek az üzletszerűen kidolgozott zszurnalisztikai vállalatokhoz, hanem az eszme szolgálatára létesítették a vállalatot. Az eszmei tartalomnak megfelelt a forma tökéletessége és ez a magyar zszurnalisztika nagyjainak másik nagyjelentőségű öröksége. Előző mester kell, mestere a széppróának és mestere a hírlapírósnak. Olyan mester, a milyen az élők között Rákosi Jenő (Viharos éljenzés.), a kihez nemcsak minden cikkelye öttónra méltó a nemzeti irodalomban, hanem egész lapján előrad a tisztult érzés és az irodalom fénykorát oly dicsően jellemző tiszta erkölcsi érzék. A *Budapesti Hírlap* mindenkor azon lapok közé tartozott, a melyktől tiszta magyarságot lehetett tanulni és a melyet a legundorabb családapa bizalmmal láthatott gyermekei kezében.

— Rákosi Jenő eszméje az ő hírlapírói munkájában az volt, a mely engem parlamenti működésben vezetett s a nemzeti eszme abban a sajtáságos kialakulásában, a melyet hazánk abno mális helyzete teremtett meg. Nálunk ez az eszme, a mely minden más nemzetnél magától értődő dolog, küzdő tárgya volt. A legfőbb hatalom nem azonosította magát vele, századokon át intézményeinkben megcsontítottak, már pedig nemcsak a területi értelemben megtámadhatatlan igazság a jelmondat: csonka ország nem ország. (Éljenk tetszés.) A nemzeti élet erkölcsi megcsontítása elsatnyuláshoz vezetett; Összeomlásunk számos elszomorító és lealázó jelen-

Az újságíráshódolata.

Majd Márkus Miksa, a Magyarországi Újságírók Egyesülete nevében szól az ősz vezérhez, a ki mindig az újságírók mellett volt, akkor is, mikor mindenki ellenük fordult. Nagy taps közben jelenti be, hogy a Magyarországi Újságírók Egyesülete örökös tiszteletbeli elnökké választotta Rákosit.

Márkus éljenzéssel és tapssal fogadott beszéde után Iváncsi Jenő szavalt a Szávay Gyulának a Vasvitéz című ódáját a közönség lelkes tapsai közben.

Rákosi Jenő beszéde.

A közönség, élén a királyi herceggel, feláll helyéről és percekig zug az éljen, mennydörög a tapsorkán, mikor Rákosi Jenő emelkedik szólásra, hogy megköszönje az üdvözléseket.

Rákosi Jenő így kezdi beszédét:

— A virágok, ünnepi beszédnek, szeretetnek, kollégális érzések ily özőne mellett ha rosszul végzi el szerepét, elnézést kér, mert először ulti ötvenéves jubileumát, talán legközelebb jobban sikerül. Köszönetet mond a királyi hercegnek és a közönségnek, hogy itt megjelentek. A királyi herceg olyan férfi, a ki mindig kivette részét a nemzet jó- és balsorsából. (A közönség feláll helyéről és lelkesen ünnepli a kir. herceget, a ki szintén feláll helyéről és meghajlással köszöni meg az ódációt.) Isten tartsa meg őt Magyarországnak!

— Egyenként is köszönetet mond mindenkinek, elsősorban Apponyi Albert grófnak (Éljenzés.). Diákkorából eszébe jut egy latin mondás, a mit Nagy Sándor mondott Achilles sírjánál: *Ó te boldog ifju!* kiáltott fel Nagy Sándor, a kinek megadott, hogy Homér mondjon rólad bucsuztatót. Én boldog vagyok, hogy megérhettem azt a napot, hogy Apponyi Albert gróf mondott reám felkészítőt. (Nagy taps.)

— Nemcsak az a megtiszteltetés ért, hogy ilyen közönség előtt ünnepelt: ha az idők meg is száfolnak szavait, itt a földön elért a halhatatlanság azzal, hogy Apponyi köszöntött és így köszöntött. Büszke vagyok arra, hogy fegyverhordozója lehettem. Ez volt életem legboldogabb korszaka. Nem voltak könnyű idők azok, a mikor olyan ígéket hirdettünk, a melyeket ma uton, utfélen hallani. Akkor azokért gáncs és üldözés járt, ma mandátum és dicsőség. (Nagy taps.) Hálais vagyok, hogy szolgálhattam őt s hogy ma tanúságot tett arról, hogy híven és őszintén szolgáltam.

Ezután megköszöni a polgármester szavait és emlékeztet arra, hogy a mikor pályája kezdetén állott, utolsó krajczárját is odaadta egy koldusnak, a miért magyarul szólította meg. Akkor is, azóta is az volt a célja, hogy Budapesten ne kolduljanak magyarul, hanem magyarul parancsoljanak.

Köszönetet mond ezután a tudományos és irodalmi társaságoknak és különösen az újságíróknak.

— Az újságírás — mondta — a modern szellem legnagyobb alkotása, az élet fejlődésének legfejlettebb tényezője. A hatása párhuzamos és kivétel, semmiféle más erővel és hatalommal nem hasonlítható össze. Mi is hibáztunk, nekünk is le kell vonnunk a konzekvenciát. Fogadalmat kell tennünk, hogy minden erővel hozzájárulunk a nemzet újjászületéséhez.

Ezután a kormány üdvözlését köszöni meg és a nehéz időkben az újságíró-céhet a kormány jóindulatába ajánlja. (Taps.)

Virágok és hódoló szavak.

Rákosi szavait szünni nem akaró taps fogadja. Utána a Budai Dalárda elénekli a Himnuszt, melyet a közönség állva hallgat végig. Hoitsy Pál most őt perc-

re felfüggeszti az ünnepi közgyűlést és József királyi herceg Apponyival együtt a közönség éljenző sorfala között hagyja el az Otthon-kört. Majd ismét megnyitják az ülést. Most a küldöttségek járulnak Rákosi elé. Több mint hetven testület küldte el szeretetének jelét a nagy magyar újságíróknak. Megkapó látvány volt, a mint egymásután léptek Rákosi elé az egyesületek és testületek kiküldöttjei, hogy egy-egy szál virágot tegyenek elébe. Pár perc múlva Rákosi előtt valóságos virágerdő emelkedett. De nemcsak virágok hoztak. A Lipótvárosi Kaszinó szónoka, Baracs Marcell dr. bejelenti, hogy a kaszinó öt egymásután következő évben husz-huszezer koronát, összesen százezer koronát szánt egy Rákosi Jenő-díjra kulturális, nemzeti célokra. A Dunántúli Közművelődési Egyesület nevében Simontits Elemér, a képviselőház volt alelnöke jelenti, hogy Rákosi Jenő szülőfalujában, Acson, megépítik az első kulturnépházat Rákosi Jenő tiszteletére. A Magyar Lapkiadók Szindikátusa is bejelenti, hogy félmillió koronás alapítványt tesz Rákosi nevére. Különösen megható, mikor az elszakított országrészek és menekült intézményeink nevében jön egy-egy virág, egy-egy könyvvel áztatott meleg szó. A szepesi szászok szónoka forró szavakkal adja át a Tátra fenyőfömlőjéből és havasi gyopárból kötött nemzetiszínű szalagos bokrétát. Hazai báró a nyugdíjas tisztek üdvözlését hozza, egy féllábu huszártiszt a rokkantak nevében köszönti Rákosit és azt mondja, hogy tőle tanultak olvasni és az ő írásából merítenek most erőt a rokkantak, hogy hazájuk újjáépítésében munkás részt vegyenek. Sorra jönnek a magyar királyság pártjának küldöttsége, a melyet lelkesen megéljenzettek, a Zeneakadémia, a Nemzeti Zenede, a Müegyetem, a pozsonyi egyetem, a kolozsvári egyetem, a különböző közművelődési egyesületek, a Szent István-Akadémia, a Szent István-Társulat, a Pázmány-Egyesület, a parlamenti tudósítók, a külföldi laptudósítók, a budapesti színházak, a kereskedelmi és iparkamara szónokai. Mindegyiknek van egy szép, kedves szava meg egy szál virágja a könnyekig meghatót jubilánshoz.

Már késő délután van, mikor Rákosi még utóljára szólni kezd és megköszöni a hódolást, a szeretetet, a melegséget és a jószágot, mely a nemzet szívéből ezen a napon feléje áradt. Azután virággal hintett lépcsőkön át megy le a csodálatosan friss öreg ur az estébe, hogy a Nemzeti Színházba siessen, a hol folytatódik az ország nagy Rákosi-ünnepé.

A kormányzó üdvözlő Rákosi Jenőt.

A kormányzó ur ő főméltósága egyik kabinetirodafi titkárával a következő levelet nyújtatta át Rákosi Jenőnek:

Kedves Rákosi!

Melegen üdvözlöm önt a mai napon, a midőn félszázadnál hosszabb irodalmi és közéleti működésének évfordulójára érve, az egész ország ünneplve veszi körül.

Boldog megelégedéssel tekinthet vissza egy éremekben gazdag multra, melynek különböző fényt kölcsönöz a magyar kultúra előbbrevitelére irányított mindenkorai lankadatlan törekvése.

A midőn megragadom az alkalmat, hogy Önnek legbensőbb szerencsekívánataimat kifejezzem, egyúttal szívből kívánom, hogy Isten áldása kísérje további működését is.

Budapest, 1920 október 23.

Horthy s. k.

sége erre vezethető vissza és az évszázadokon át rendszeresen letompított nemzeti érzés nem állotta ki a legsúlyosabb erőpróbát.

Ezután emelkedett szavakkal ismertette Rákosi Jenő publicisztikai tevékenységét, a melyvel függőlegesen magát a pártoktól és egyedül a maga politikáját és lelkiismeretét követte. Meltatta azokat a nagy eredményeket, a melyeket Rákosi a nemzeti eszme szolgálatában elért. Az ellentétet elnyelte a közelmúlt özönvíze, a melynek Léthe vízének kell lennie, a mely az emléket is elpusztítja annak, a mi az összes erők összefogását akadályozná. Beszédét így fejezte be:

Hogy miért szemelték ki éppen őt e fényes napon a közönség érzelmeinek tolmácsolására, azt hiszi, ennek könnyű a magyarázata.

A közéleti szabadság két legfőbb szervének: a hírlapirodalomnak és a népképviselőnek utolsó félszázadából ketten állunk itt még harcoképes, tetteképes veteránok. (Lelkes éljenzés és taps.)

Talán remélhetjük, hogy e kettős mederben lefolyt mult képviselőként el fogadjanak minket azok is, a kikkel gyakran szemben állottunk. A magyar parlament közelmúltja üdvözlő a magyar hírlapirodalom közelmúltját, a mikor Apponyi szől Rákosihoz. Együtt éltük át, együtt küzdöttük át egymás mellett, többnyire egymással haladva, nemzetünk életének ez utolsó félszázadát, a mely annyi remény, annyi küzdelem és annyi hullámzás után katasztrófával végződött. Itt állunk a romok felett, mint ennek a multnak tanu és hiteles magyarázó. Sírva ugyan, de az újjáépítés munkájára készen, sürgetve annak erős megindulását. A mikor két öreg ember, a ki élete munkáját látta összeomlani, nem esik kétségbe, akkor senkinek sincs joga kétségbeesni. Remélünk és kérjük a mindenható Istentől, hogy még öreg szemünk is láthassák reményeink teljesedését.

A beszéd utolsó szavainál sokan sirtak a teremben. Olyan meghatót, ünnepi volt ez a perc, mintha a nagy aggastyán csodálatos egyéniségének légkörében egymásra találnának azok is, a kik e szerencsétlen, szerteszakgatott országban, — odakünn meg nem értik egymást.

Beszéde végén a közönség, élén a királyi herceggel, helyéről felállott és percekig ünneplte Apponyit és Rákosit.

Az Akadémia, a Kisfaludy-Társaság és a Petőfi-Társaság üdvözlője.

Herceg Ferencz köszöntötte ezután a Tudományos Akadémia nevében Rákosi Jenőt. Beszéde alatt érkezett Teleki Pál gróf miniszterelnök s a folyosókat is ellepő ünneplő gyülekezeten át feltűnése nélkül jutott be a terembe.

Herceg közvetlen és megleghangu beszédében mint tanítvány szól a mesterhez s azt mondja, jól tették az újságírók, hogy ezt az örömtűzést meggyújtották: soha ilyen szükségünk fényre és melegre nem volt, mint most. Nem tudja méltatni Rákosit, a kultót, mert ők, a tanítványok, csak tisztelhetik és szerethetik a mestert. Számukra feltétlen tekintély ő, mint apa a fia előtt.

Dörgő tapssal fogadják Herceg utolsó szavait, melyek azt kívánják, irhassa meg Rákosi Jenő azt a vezérvizitát, a mely költemény lesz, a melyvel a feltámadt magyar nemzetet üdvözli.

Szász Károly a Kisfaludy-Társaság és a Shakespeare-bizottság nevében ünnepli Rákosit, mint az Aesopus költőjét. Császár Elemér a Petőfi-Társaság nevében köszönti a nemzeti érdekek jószágos és félelmes örét.

Rákosi Jenőnél.

Irhatnám e riport címűül azt is: *Látogatás a bölcsnél, a ki megigazoltatott.* De minek a kegyetlen magasztalás? Rákosi Jenőhöz most ünneplő zarándoklásra indul az ország. Viszik neki a meghatót érzések, a szárnyas szavak, a hála, az elismerés, a jókívánások és a fogadalmak koszoruit. Visznek neki hangos gyónást és néma lelkiismeretfurdalást. E hódolásban bizonyára lesz sok minden, a mi méltán jól esik Rákosi Jenőnek, hiszen nem halmozhatnak az ünnepi dohogóra olyan jutalmat, a mit meg nem szolgált. De bizonyos az is: semmi elismerés öröme nem lehet oly nagy, mint a mekkora fájdalom Rákosi Jenőnek az elismerés, hogy: — igazsága volt. Hogy neki volt igazsága nagy harcainak isteni makacsságában, vészes látomásaiban, engesztelhetetlen opponálásában és tragikus magányosságában. Mikor senki se tudta meggyőzni és, — a mi ennél végzetesebb: az ő hatalma is megszűnt, hogy mindeneket kapacitálni tudjon. Ez a nagy öreg ember temérdek olyat adott nemzetének, a mi külön-külön is méltó és elegendő oka, hogy az ország ünneplje. Nem szorult rá, hogy egy expiaczió gyujtsa meg tiszteletére az oltárok tüzeit. De semmi se oly bizonyos, mint az, hogy Rákosi Jenő örömet lemond minden halálról, a mi egész élete munkájának dukál, ha ez az egy virág elmaradhat vala a koszorujából. Hogy igaz volt. Hogy oly rettenetesen megigazoltatott...

Még délután négy óra sines. A redakeziós idő kezdete még messze. A szerkesztőségi szobák még sötétek és néptelenek. De tudom, hogy nem jóvők korán, ha már most keresem. Pedig a főszervező ur néhány esztendő óta a Naphegyről jár be a „műhelybe“. De Rákosi Jenő elsőnek érkezett akkor is, a mikor előzőleg az Otthonban töltött is egy-két órát minden áldott délután élénk disputában vagy csöndes kibezelésben. Hiszen az is az ő háza volt és az ő házanépe, míg a szilaj vihar szét nem tépte a sátorponyvát. Azóta — már megint áll a ház. Ünnepi menet hívta és vitte vissza egykori gazdáját. De csak egyszerű vendégnek. Elmenni is nehéz volt. De visszatérni, pedig az erőszakig ment a könyörgés, a mely hívta. Rákosi Jenőnek, ugy látszik, még nehezebb. Aranysejű eszéje, a melyből valamikor, több mint huszonöt éven át, a délutáni feketéjét itta azóta is hidegen és üresen várja. Ez az egy-

két óra is a kétablakos szobáé lett a Röck Szilárd-utczában, a melynek öreg, egyszerű íróasztalán ömlik széles, nagy, világos betűkbe Rákosi Jenő munkás élete évtizedek sora óta. Nem tudom: van-e még az országban íróasztal vagy munkapad, a mely egy dolgot embort annyira magához lánczolt volna, mint ez az íróasztal. Vagy van-e csatatér, a melyen annyi harcra vonult volna keresztül, a hány csapatot a Rákosi Jenő sebesen, szinte száguldvá szántó tolla erről az asztalról elindított, hogy verekedjenek, ragyogjanak és győzzenek, a hol a szónak, a gondolatnak és az eszmének birkóznia, győzni és hódítani valója van. Édes jó Istenem: mi volt ez az íróasztal, a mióta Rákosi Jenő először leült mellé és a kezébe vette a czeruzáját! Tribün, Katéda, Világítótorony. Egy hatalmas fantázia hőmpölgő látomásainak partja, Megvihatatlan bástya, Dörgőszavu ágyu, Egy óriási delej, a mely huzta magához a melységben lappangó tehetségeket, Örökké égő oltára áhitatos rajongásoknak, Tűzhányó és virágos kert, Dübörgő csatatér és a legszelidebb tündérek játszóhelye. Nem tulsz ez. Hosszu egy élet és Rákosi Jenőnek hosszúak a napjai, mert nagyon korán kezd és nagyon későn végzi őket. És a hosszú napokat itt töltötte ebben a szobában, sokszor hajnalról éjjelutánig az íróasztala mellett. Mert nagyon sokat kell dolgozni, hogy az ember mindenre ráérjen. És Rákosi Jenő mindig ráért mindenre, a mi dolog volt, a mi szükséges volt, akár neki, akár másnak.

A szoba a régi. Az íróasztal a régi. A zöldfüggönyös könyvszekrény, a két hatalmas bársonyfotóly a régi. És hála Istennek, Rákosi Jenő is a régi. Feje, mely a szabásában hasonlít a Jókaiéhoz, ezüstös volt akkor is, mikor huszonöt esztendeje először megláttam és az a különös, bátor, harcra fény, mely, nem tudom, a tekintetéből árad-e, vagy a hangjából, vagy a tartásából, a mely mindig olyan, mint a viadalba induló daliáé — ma is rajta ragyog. Ez a naagszerű frissesség mintha valami egészen különálló elem lenne, a mint hogy vannak testi karakterü tulajdonságok, a melyeket a fizikum valósága nem magyaráz. Rákosi Jenő nem óriás: de nekem mindig az az érzésem volt, mintha a legmagasabb ember lenne, a kit valaha láttam és a kinek le kell hajolnia ahhoz, a kivel beszél... Ezért szegi le a fejét és ezért van, hogy a mint e hallgat, mintha egyszerre a magasba emelkednék és a szemé olyan távlatokon pihen, a melyeket mi nem láthatunk.

Meginterjüvöltni Rákosi Jenőt: — Egy fél-

évszázad óta hirdeti a véleményét dolgokról, emberekről, eseményekről, áramlatokról, mindenről, a mi az életnek tartalma és jelensége. Rákosi Jenőben nincs titok. Csak bennünk vannak homályosságok, a melyeknek a magyarázatát, ő tudja elmondani, a mint a megállapítások órája elkövetkezett. — Ugy érzem, csak egy kérdés van, a mely jogos, hogy feltételessék:

— Hogy érzi magát?

Csendesen és derűsen feleli, hogy: jól, hála Istennek.

— A koromhoz képest, azt hiszem, elég jól megvagyok. Végzem a dolgomat. Örülök, hogy mostanában annyian kívánnak minden szepet és jót nekem, remélem, hogy a jó Isten nem fogja megokallani ezt az érdekebben való sok instancziát és viszont én meg azt kívánom, hogy minden jóakaróm szintén egészségben érje meg a maga jubilans korát.

Az ünnepség fáradalmaitól nem fél, a meleg jól esik és csak hála illeti azokat, a kik hozzák. És öröm az is, ha az ember ebben az érte való munkában is hasznossá teheti egy kicsit magát. A rokkantak a jubileum alkalmából arra kérték Rákosi Jenőt: írjon nekik egy új népszínművet. Egy kicsit rövid terminust tüztek ki. De Rákosi Jenő még soha se mulasztott terminust és ezzel a régi szokásával hetvennyolcz éves korában se akart szakítani. Igyekezzett és — a népszínmű elkészült. Nem lehet a szemére vetni, hogy, mikor annyian dolgoztak rajta, ő tétlenül várta a jubileumát.

Az ünnep, a melynek lángjai most lobbannak föl és koszoruit most kötik, legyen nagy, legyen igaz és eressze rá fényét a magyar milliók szívére. Egész lélekkel menjünk bele ebbe az ünnepebe, a mely Rákosi Jenőnek disz, hódolat és elismerés, de a nemzetnek e mai állapotában szinte többet jelent, mint magának Rákosi Jenőnek. Mert, akárkinek az ötlete által, ebben az ünnepeben azok a rejtelmes, dicsőséges energiák szólaltak meg, a melyek a nemzet örökkévaló lelkét teszik, a melyekben értéke ragyog és a melyekben minden halálból feltámad. Ezek az ünnepek ihletik és érlelik azokat a hétköznapokat, a melyeknek erkölcsében van jövőnk és minden szenvedésért való megjutalmaztatásunk. A mi ünnepi kívánságunk Rákosi Jenőnek az, hogy érje meg egészségben ezeket a hétköznapokat.

Szóllósi Zsigmond,